

ГОДИШНИК НА СОФИЙСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“

ФИЛОСОФСКИ ФАКУЛТЕТ

Библиотечно-информационни науки

Том 14/15, 2022/2023

ANNUAL OF SOFIA UNIVERSITY “ST. KLIMENT OHRIDSKI”

FACULTY OF PHILOSOPHY

Library and Information Science

Volume 14/15, 2022/2023

**ТОДОР БОРОВ: АКСИОЛОГИЯ НА ПЪТЯ КЪМ
СЪЗДАВАНЕТО НА САМОСТОЯТЕЛНА КАТЕДРА ПО
БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ И АРХИВИСТИКА В СОФИЙСКИЯ
УНИВЕРСИТЕТ ПРЕЗ 1952 Г. (ЕКЗИСТЕНЦИАЛНА КАРТИНА
НА КОГНИТИВНИЯ КОНТЕКСТ НА БИБЛИОТЕЧНО-
ИНФОРМАЦИОННАТА СФЕРА ПРЕЗ XXI В.)**

АЛЕКСАНДРА КУМАНОВА

Александра Куманова. ТОДОР БОРОВ: АКСИОЛОГИЯ НА ПЪТЯ КЪМ СЪЗДАВАНЕТО НА САМОСТОЯТЕЛНА КАТЕДРА ПО БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ И АРХИВИСТИКА В СОФИЙСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ ПРЕЗ 1952 Г. (ЕКЗИСТЕНЦИАЛНА КАРТИНА НА КОГНИТИВНИЯ КОНТЕКСТ НА БИБЛИОТЕЧНО-ИНФОРМАЦИОННАТА СФЕРА ПРЕЗ XXI ВЕК).

През гецалта на личността и делото на Т. Боров е разкрит ризомно-ретикуларният знаниев клъстер, съотносим с германското коренище на библиосферата и историографската школа по хуманитаристика в България, позиционирана от екстериориката на акад. Н. Михов. Методологията на моделиране чрез информационните решетки към 40-те години на XX в. е терминирана от Т. Боров (сито) – първопроходец в осмислянето ѝ за планетарното вторично-документално картографиране.

Библиотечно-информационното образование е показано като императив на науката и практиката – триединство, формирано от Боров. Като траектория на образователния локус у нас е описана институционална конфигурация, създавана и преодолявана от Тодор Боров. Началните ѝ точки посочват хронотоп: Български библиографски институт (ББИ, 1941–) – Софийски университет (СУ, 1943–) – Национална библиотека (1949–) – Държавен библиотекарски институт (днес Университет по библиотекознание и информационни технологии, 1950–) – СУ (1952–). Аксиологията да не бъдат посочени върховите граници на локусите, които продължават да бъдат „оплождани“ от личността и делото на Т. Боров, а тези от тях, които не съществуват (ББИ) да са източник на креативност, чиято авангардност е жива, е в разбирането, за разлика от естествознанието, – в културата това, което е било, не умира. Акцентирането на интелектуални постижения по информатизация на XXI

век в международен мащаб е приведено в качеството на проекции на мисленето на Тодор Боров.

Ключови думи: ризомно-ретикуларен знаниев клъстер, библиотечно-информационно образование.

Alexandra Kumanova. TODOR BOROV: AXIOLOGY IN THE COURSE OF CREATION OF AN INDEPENDENT DEPARTMENT OF LIBRARY SCIENCE AND ARCHIVISTICS IN SOFIA UNIVERSITY IN 1952 (EXISTENTIAL PICTURE OF THE COGNITIVE CONTEXT OF LIBRARY-INFORMATION FIELD DURING XXI CENTURY).

In the framework of the Gestalt of the person and deed of Todor Borov is revealed a rhizome-reticular cognitive cluster, correlated to the German notion of the bibliosphere and historiographic school of humanitaristics in Bulgaria, related to the exteriorics of Acad. N. Mihov. The methodology of modeling through information screens in the 1940's was termed by Todor Borov (screen) – a pioneer in the rationalization for its universal secondary-documental mapping. The library and information training is presented as an imperative in the science and practice – triunity, defined by Todor Borov. As a path for the educational trajectory in Bulgaria is described an institutional configuration, created and surmounting by Todor Borov. Its initial points indicate at the chronotope: Bulgarian Bibliographic Institute (BBI, 1941–) – Sofia University (SU, 1943–) – National Library (1949–) – State Library Institute (today: University of Library Studies and Information Technologies (1950–) – SU (1952–). The axiology of these paragons, which are pollinated by the person and deed of Todor Borov, and even those, non existing (BBI), – are a source of creativity, which progressiveness is still alive. In culture, unlike the natural history, what has been, never dies. The emphasize on the intellectual achievements of the informatization in XXI c. on an international scale is presented as an elevation of the ideas of Todor Borov.

Keywords: rhizome-reticular cognitive cluster, library and information training.

„Weh! Weh!
Du hast sie zerstört,
Die schöne Welt,
Mit mächtiger Faust,
Sie stürzt, sie zerfällt.“

J. W. von Goethe

I. ПРОФЕСОР ТОДОР БОРОВ: ОНТОЛОГИЧЕН ГЕЩАЛТ

Честваният юбилей на създадената от проф. Т. Боров (1901–1993) самостоятелна катедра по библиотекознание и архивистика през 1952 г. в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ (СУ) посочва четири възела от въпроси, към чието осмисляне пристъпва това изложение.

Първо: личността и делото на създателя на катедрата в СУ – юбиляр не само в българското културно-информационно пространство, но и в планетарната информатизация са едновременно и *водораздел*, и *свързващ феномен* между *две синтагми на познание*, фокусирани от постнекласическата когнитивна парадигма на диференциация:

– линейното мислене, присъщо на наваксването на историческото ни изоставане;

– на интердисциплинарност – конвергентната менталност, пробиваща си път от 40-те години на XX в. без географски, административни и институционални демаркационни линии.

Второ: разглеждани в пределите на категорията „дълго време“ (по М. Бахтин), личността и делото на проф. Т. Боров в качеството му на демиург на модерната информатизация, развиват библиографската и историографската традиция на познанието в руслото на универсалната хуманитаристика на:

– акад. Никола Михов (1877–1962): *библиографската екстериорика на България като образец за научното движение*;

– акад. Иван Дуйчев (1907–1986): *историографията на хуманитаристиката; палеографията и архивистиката; византийската средновековна история*;

– проф. Велчо Велчев (1907–1991): *литературоведската и историографската българистика и русистиката*;

– проф. Куйо Куев (1909–1991): *литературоведската историография по медиевистика, старобългаристика и славянските литератури, полско-българските литературни отношения*;

– проф. Боньо Ангелов (1915–1989): *литературоведското изворознание по палеославистика, средновековна българска, руска литература и литературата на Възраждането*;

– акад. Петър Динев (1910–1992): *литературната история, критиката и фолклористиката*.

Трето: библиографско-историографската в основата си ориентация на познание на инфосферата, емблематизирана обобщено като линия на акад. Н. Михов – проф. Т. Боров, се осмисля като отечествена и с широк международен резонанс научна школа по библио (книга) – инфо (информация) – ноо (разум) сфера – планетарната инфраструктура, в която българската следа е не само част от културния ареал на земното кълбо, но е и негов авангард*. Българският библиографски институт „Елин Пелин“ (ББИ, 1941–1963), създаден от Т. Боров, диктува на света моделите на информатизация, изграждани чрез инструментариума на световната универсална ретроспективна библиография – труда на Т. Боров „Пътя към книгите“ (1942) – приемник и продължител на библиографската линия на генериране на пътеводител по световните

* Каквито са: делото на Св. равноапостол Константин-Кирил Философ (827–869) – създател на глаголицата и първостроител на българския книжовен език и славянската литература; Златният век на българската култура при цар Симеон I Велики (864–927); творчеството на Св. Патриарх Евтимий Търновски (ок. 1325–ок. 1403) – предтеча и връх на световния Предренесанс; първият граждански кодекс на българите „История славяно-болгарская...“ (1762) на Св. о. Паисий Хилендарски (1722–1773).

интелектуални ресурси, отворена от екстериориката на всяка страна, чиито основи за България полага и разработва за вечни времена неговият учител – акад. Н. Михов.

Четвърто: погледнато в ретроспекция, концепцията на Т. Боров за методологията и контента на библиотечно-информационното образование е не само съотнесима със съвременния постмодерен статус на библио-инфо-но-сферата, но тя следва да бъде определена и като авангардна за началото на информационния бум от 40-те години на XX в. Тя е част от венеца от безсмъртни дела на Т. Боров и е тяхна квинтесенция: създаденият ББИ и неговия „Годишник...“ (1948–1963). Като трябва да се има предвид, че до откриването на Института през 1941 г. българските библиотекари могат в общи линии само едва да догонват развитите в информационно отношение страни. Именно ББИ издига българското библиотекознание и библиография на европейско, международно и дори на световно ниво, и точно благодарение на това неговите кадри и техните ученици преминават бързо и безпроблемно в ерата на глобалната информатизация. Към тази концепция се отнасят и такива върхове като: разкритата от Т. Боров следа на България към световната (международната) универсална ретроспективна библиография („Пътя към книгите“); възстановеният след Втората световна война „Български книгопис“; изградената специализирана катедра по библиотекознание и архивистика в СУ; построяването на сградата на Националната библиотека.

II. ЗНАНИЕВИЯТ КЛЪСТЕР: НАЧАЛО НА ПЪТЯ

II. I. Библиотекознание – библиография – библиографознание – книгознание – полиграфия – архивистика – палеография – документалистика – информатика – информационни технологии

Възприемането на рудиментите на интердисциплинарното научнопрактическо цяло на информатизацията към 40–60-те години на XX в. е с тенденция на диференциация по отделните сегменти в представите на битовистичното съзнание: *библиотекознание – библиография – библиографознание – книгознание – полиграфия – архивистика – палеография – документалистика – информатика – информационни технологии...* Обхванато от линейните конструкции на това кое на кое от вихрите на структуриращия се клъстер е подчинено в картините на връзки между нещата, познанието се ориентира към *емпиричните* зависимости, предпоставени от *родовите* и *дъщерните* понятия (образования) на всеки от вихрите, позициониран от научнопрактическите цели и задачи, решавани в един или друг случай по принципно различен, но винаги *фрагментизиращ* корелацията начин.

Посоченият знаниев клъстер днес се възприема като *цялост* с мощен планетарен обхват, което за България е плод на синергия на Западноевропей-

ската школа в библиотечно-библиографското дело и образование, в лицето на аванпоста ѝ в Германия към 40-те години на XX в. и жизненото кредо на библиографа, библиотековеда и литературоведа проф. Т. Боров.

II. II. Германско коренище на планетарната информатизация

Възпитаник на германската духовност, Т. Боров е закърмен в генеалогичната представа за филогенеза – *идеите* и породените от тях *универсални хуманитарни библиографски продукти*, чиято ориентираща посоките на информатизацията *персонификация* е следната, естествено вписваща и самия Т. Боров в очертаваната ментална генерация:

1. учителят – библиограф, стоящ начело на създаденото от него „граматическо“ училище в Тайершат (предградие на гр. Бамберг, Бавария) Хуго от Тримберг (Hugo von Trimberg, 1230/1235–1313) – началото на вида „отр-слова“ (педагогическа) хуманитарна библиография: събитие в библиосфера-та, възникнало преди повече от седем века във формата на светска училищна програма за средновековни аналози на съвременните училища и систематичен подборен библиографски указател на латинската литература – „*Списък на много автори*“ (1280);

2. абатът на старинния бенедиктински манастир в Шпонхайм (Sponheim), на чиято библиотека увеличава ръкописните и печатните колекции (от 48 на 2000 тома) и им съставя каталог, Йоан Тритемий (или Йохан Тритенхемски от Johannes de Trittenmii/Trittenham, 1462–1516) – печатният справочен отчетно-регистрационен кумулативен хронологичен библиографски речник „*Книга за църковните писатели*“ (1494) – хуманитарен вторично-документален паметник на вековете на схоластика и хуманизъм в Германия (IV–XV в.) в навечерието на Реформацията в Западна Европа;

3. швейцарският учен – енциклопедист, естествоизпитател, филолог и библиограф Конрад Геснер (Conrad Gessner, 1516–1565), осъзнавал се като принадлежащ към германската духовност, емблематичен по:

- принципите на систематика на библиографирания материал;
- свързаността на възгледите за ръкописния и печатния период на книгата;
- колосалното си новаторско значение за структурирането на световната (международната) универсална библиография в ретроспективен и с международно значение енциклопедичен библиографски и библиографски свод „*Пандекти*“ – „*Всеобща библиотека*“ („*Bibliotheca universalis*“, 1545–1555), чрез който е генериран актуалният и днес модел на калейдоскопа на ръкописната и печатната книга към XVI–XVII в.;

4. библиотековедът, библиографът и теоретикът на библиографията, сътрудник и секретар на Кралската библиотека в Дрезден Фридрих Еберт (Friedrich Adolf Ebert, 1791–1834) – класическите в библиографознанието

творби по морфология и метакласификация: предисловието към „*Всеобщия библиографски речник*“, 1821–1830 и статията „*Библиография*“, публикувана в „*Енциклопедията*“ от 1823 г. на Й. С. Ерш (J. S. Ersch) и Й. Г. Грубер (J. G. Gruber), в които се обосновава позицията: „*библиографията е свод от документи (codex diplomaticus) по история на писмеността, най-сигурният измерител на степента и висотата на писмената култура*“, и по този начин – като наука, тя се занимава с „*познаването на произведенията на писмеността на всички времена и народи*“, с което се преодоляват превъзнасяните от страна на френските библиографи и книговеди (библиолози) възгледи за природата и значението ѝ като всеобобщаваща наука**, виждайки я в ролята ѝ на „*служеща на науката*“, разграничавайки два нейни подхода към книгата:

- *явление на духовната култура* – универсална хуманитарна ценност (литературна, научна, философска);

- *продукт на материалната култура*, заради което има материална ценност, – гледище, кореспондиращо на актуалната и през ХХІ в. диференциация: първо, „*чиста библиография*“ [световна, международна или универсална – образец: „*Всеобща библиотека*“ на К. Геснер] и второ, „*приложна библиография*“ [останалите форми – образци: „*Поучителна библиография ...*“ (1763–1768, 1769) на Г. Ф. Дебюр Младши (G. Fr. De Bure, le Jeune, 1731–1782) и „*Ръководство на книготърговеца и любителя на книги*“ от 1810 г. на Ж. Ш. Брюне (J. Ch. Brunet, 1780–1867);

5. библиотекарят – библиотековед, педагогът и филологът Фриц Милкау (Fritz Milkau, 1859–1934) – библиотекар в университетските библиотеки на Берлин, Бон и Кьонигсберг, директор на Университетската библиотека в Грейсвалд (1902–1907), генерален директор на Пруската държавна библиотека в Берлин (1921–1925), председател на библиотечната комисия на Обществото за екстрена помощ на германската наука (Немско научно изследователско общество: Deutsche Forschungsgesellschaft, 1928–1934), професор в Берлинския университет, директор на Института по библиотекознание при този университет – *комплексното диалектическо формиране и развитие на библиотекознанието като наука*, видяно в *синархия с книгознанието и библиографознанието*; идейно вдъхновил и организиран до структурирането на държавно равнище на библиотечната политика в родината си като модел с трайни устои на научнопедагогическа и практическа приемственост;

6. библиотекарят, библиографът – историограф и систематизатор на планетарния вторично-документален арсенал и негов теоретик, приемникът на Ф. Еберт и Ф. Милкау, основателят на библиотечните курсове в Берлин и Гьотинген Георг Шнайдер (Georg Schneider, 1876–1960) – първата системна с

** Ж. Ф. Не дьо ла Рошел (J. Fr. Née de La Rochelle, 1751–1837), А. Г. Камю (A. G. Camus, 1740–1804), Е. Г. Пеньо (E. G. Peignot, 1767–1849), Ш. Ф. Ашар (Ch. Fr. Achard, 1753–1809).

историографско intentio информационна картина на *справочно-библиографската* сфера като планетарна история и практика, структурирана от универсалните по съдържание ретроспективни и текущи библиографски трудове, в които се моделира характерната и утвърдила се всеобща интегрална представа за библиографската област като естествено възникнала и постоянно трансформираща се цялост от документи и информация: широкоизвестното в цял свят „*Ръководство по библиография*“ (1923, 1924, 1926, 1930, 1969); трудовете „*Теория и история на библиографията*“ от 1934 г. и „*Увод в библиографията*“ от 1936 г., в които във върхова позиция са изведени универсалните библиографски указатели от втора степен (библиография на библиографията):

- общи с *международен* обхват;
- общи с *национален* обхват;
- указатели на *инкунабули*;
- общи *препоръчителни* указатели и указатели на *забранените* книги.

Последните две групи са обединени под симптоматичното за разбирането на същността на феномените общо заглавие: „Списъци на добрите и лошите книги“, с което се дава компаративистичен модел за универсалната хуманитаристика за трактуване на семантиката на противоположности.

III. РЕТИКУЛАРНОСТ: СЪРЦЕВИНА НА ПЪТЯ

III. I. Библиографско сито

Т. Боров особено дълбоко, съвременен и авангардно възприема пробиращите си от 40-те години на XX в. *ретикуларно-ризоматични* (мрежести) релятивистки начини на структуриране (свързаност – корелация) на информационните реалии в многомерната многостепенна системна цялост на библиосферата – универсалния ретроспективен вторично-документален пътеводител по световна / международна библиография.

Възникнал в САЩ през 1902 г., този пътеводител именно към 40-те години на XX в. пуска корени не само в родния си ареал – Америка, но и в Европа, и в Азия. Продуктите му се възприемат в научната справочно-библиографска дейност на библиотеките като универсални планетарни вторично-документални форми на ментални ареални: Америка, Европа, Азия.

От последната четвърт на XX и особено през XXI в. идеите за *мрежестата* и *многостепенната* природа на *вътрешната* системно-структурна феноменология на информацията стават *явна* отличителна черта на информационното моделиране (макар че тя е *иманентна* по същество на всяка библиографска работа) – общонаучна форма (норма) на установяване на връзки между информационните реалии – библиографски език на знаниевия клъстер на структуриращата се в единство на многообразието философско-информационна картина на света на писмените комуникации.

Библиографската култура на XVII–XXI в. и предшестващата я историко-културна еволюция във вторично-документалната сфера на човечеството (особено обозрима от III в. пр.н.е.: Калимах от Кирена (Kallimachos of Cyrene, ок. 310 г. пр.н.е.–240 г. пр.н.е.) – плод на синтеза и надграждането на знанията в областта на библиографията, взаймстван от Древния свят на Изтока, от гледна точка на вторично-документалната морфология (вътрешната форма на библиографските продукти), фиксирана от универсалните ретроспективни библиографски многостепенни пътеводители, представлява гигантски системно-структурен научно-феноменологичен рудимент на отражение на историята, културата и изграждането на ретикуларно-ризомно (мрежесто) информационно планетарно моделиране.

Мрежестото вторично-документално информационно моделиране на тези пътеводители е именувано за първи път в историята на човечеството: библиографско *сито*¹ [термин на Боров]. Така конвергентната кардинала на германската духовност и научна мисъл (която е културно, а не географско понятие) в интердисциплинарното универсално хуманитарно информационно моделиране кулминира чрез личността и делото на Т. Боров в контекста на световната универсална библиография, който въвежда *ризомно-ретикуларната (мрежеста) методология и терминология на информационните решетки*. И този методологичен и терминологичен манифест на конвергентно мислене, възпътен от Т. Боров в навечерието на информационния бум в изданията на ББИ, предшества аналогичните идеи за информационната решетка на системолозите на XX–XXI в.:

– *ретикула* – Александър Любищев (1890–1972); от лат. reticulum – мрежа, мрежичка;

– *ризома* – Жил Делюз (Gilles Deleuze, 1925–1995) и Феликс Гуатари (Pierre Félix Guattari, 1930–1992); от старогр., старолат., старофр., фр., англ. rhizome, rhizoma – корен, коренище; ствол, разклонение; прен.: род, поколение, раждане, произход (на нивото на строежа на разклоненията ѝ), интерпретираща смисъла на отразеното знание – *хоризонтална мрежа* за представяне на информация;

– *фрейм* – Марвин Мински (Marvin Minsky, 1927–2016); от англ.: frame – вертикална решетка за представяне на информация;

– *стълба* – Умберто Еко (Umberto Eco, 1932–2016); от ит.: scala – вертикална решетка за представяне на информация – *отсъстваща структура на текста/текстовете*;

– *роза / кълбото на Ариадна* – Александра Куманова (1956–), Николай Василев (1954–); от лат., ит., фр., нем., англ.: rosa – цялостно системно многомерно и постоянно трансформиращо се *ризомно-ретикуларно* съоръжение от връзки, изграждащо *отсъстващата структура* на информацията като ис-

¹ Боров, Тодор. Сито за книгите. В: *Развигор*, 8, Бр. 1, 30 ян. 1937, с. 12.

ториографски планетарен гео-космически аналог, действащ на принципа на ретината на човешкото око, но – в ноосферичен план.

Обобщаваща традицията на познанието, *информационната решетка* за създаване, разпространение и търсене на информация (*сито – ретикула – ризома – фрейм – стълба – роза*) е плод на ризомно-ретикуларна методология, която обозначава, изразява и възпроизвежда *отсъстващата структура* [термин на У. Еко] на пълния *историографски план* от взаимозависимости на линиите на информационното моделиране. Самото естество на ризоматизма посочва, че нито едно от възпроизведенията му (*сито – ретикула – ризома – фрейм – стълба – роза*) не следва да се абсолютизира: това са *ретикуларни инструменти (ментални прибори)* за установяване на истината, които след достигането до информационно-комуникативната цел следва да се заменят с нови.

III. II. Планетарно информационно моделиране

Именно *ризомно-ретикуларната менталност* вижда планетарното информационно моделиране като интелигибилна справочно-информационна библиографска многостепенна и многомерна система за установяване на връзки в света на документите през ситото на идеите. Това мислене позволява на Т. Боров да покаже в знаменития библиографски справочник „*Пътя към книгите*“ *семиологичното многомерно цяло на паралелните картини от появилите се и появяващите се многообразни многостепенни ретроспективни библиографски пътеводители по световна (международна) универсална библиография*.

В калейдоскопа на хронотопа на *ретикуларната менталност*, разкриваща едновременно частично съвпадащи, препокриващи се и несъвпадащи рудименти – *мозайка*, Т. Боров наблюдава вторично-документалните феномени на жанра на *универсалния ретроспективен многостепенен библиографски пътеводител*:

- САЩ (1902–): А. Б. Крюгер (Alice Bertha Kroeger, 1864–1909); И. Г. Мадж (Isadore Gilbert Mudge, 1875–1957); К. М. Уинчел (Constance Mabel Winchel, 1896–1983); Е. П. Ший (Eugene Paul Sheehy, 1922–2013);
- Германия (1905–): А. Грезел (Arnim Graesel), В. Кирфел (Willibaldd Kirfel, 1885–1964); В. Крабе (Wilhelm Krabbe, 1882–1961); К. Флайшхак (Curt Fleischhack, 1892–1972);
- Великобритания (1905–): У. П. Кортни (William Prideaux Courtne, 1845–1913); У. Бегли (William Alfred Bagley, 1910–?);
- Чехия (1919–): Л. Я. Живни (Ladislav Jan Živný, 1872–1949);
- Полша (1925–): Ю. Грич (Józef Grycz, 1890–1954);
- Япония (1930–): К. Танака (Kei Tanaka); М. Мори (Miyahiko Mōri); К. Хатано (K. Hatano); М. Яоши (M. Yaosi); А. Кетаро (Amano Keitaro, 1901–1992);

- Италия (1930–): А. Сорбели (Albano Sorbell, 1875–1944);
- Франция (1936–): Ф. Кало (Frantz Calot, 1889–1973); Ж. Тома (Georges Thomas);
- Русия (1940–): Константин Романович Симон (1887–1976);
- България (1942–): Тодор Боров.

Топонимията на разглеждания пътеводител посочва не само страните с високо равнище на развитие на библиографията като цяло и на библиография от втора степен в частност (с които чрез „Пътя на книгите“ на Т. Боров България става хуманитарно съизмерима). Хронотопът на продукцията фиксира и установилите се в назованите страни школи на епистемологичното (универсално, философско, хуманитарно, библиографоведско) знание – национални и световни средища на универсалното хуманитарно познание.

IV. БИБЛИОТЕЧНО-ИНФОРМАЦИОННО ОБРАЗОВАНИЕ: СМИСЪЛ НА ПЪТЯ

IV. I. Семантика

Т. Боров посочва императива на плодотворната за библиотечно-информационното образование универсална диада „библиотечна наука“ – „библиотечна практика“, с което се генерира *триада*: „Добрите библиотеки [...] и библиографията [...] – помощно средство, основа за развитието на всички науки“², базиращи *научната отраслова специализация*: ФАЧН – предмет на обучение (букв. – отрязък от цялото: отрасъл, област от науката и изкуството, специалност; учебна дисциплина), обозначаваан днес като *контент* на „информационна наука“ не само за научната отраслова специализация по отделните науки (и тази на литературата – историографията по дадената сфера: източникознание-то), но в това число – и за *тривиума*: *библиотеко-библиографо-книгознание* (и тази на литературата – историографията по дадената сфера: източникознание-то) по отделните сегменти на самия *тривиум*.

Fachът на тривиума е видян от Т. Боров:

- в универсалното научно познание като негова *спомогателна* – на *контента* – ипостас;
- през *ризомно-ретикуларната методология*: *сито на отражението* – на документалната информация – в съзнанието на *адресата/читателя*: библиотекаря / библиографа / книговеда / документалиста / архивиста / полиграфа / информатика...).

Фокусираното от Т. Боров *компаративистично методологично* равнище на познанието на диадата „библиотечна наука“ – „библиотечна практика“ разкрива онтологията на информатизацията като *съдържание с троичен корен*:

² Боров, Тодор. Библиотечна наука. В: *Годишник на Българския библиографски институт*, Т. 1, [1945–1946] 1948, с. 307.

на библиотечно-информационното (*библиотечно-библиографско-книговедското*) образование. Философията на формите на тривиума: библиотечно-библиографско-книгознание в триадата: адресат – библиотека – документ е в системна обвързаност с жизненото и творческо кредо на Т. Боров. Концепцията му за библиотечно-информационното образование е проекция от метасистемната цялост на тривиума (библиотечно-библиографско-книгознание) в триадата (адресат – библиотека – документ) и има четворичен корен: 1. *наука*; 2. *информационно-комуникативна* (библиотечно-библиографско-книговедската) *практика*; 3. *историко-културната традиция*; 4. *трансформатизъм – интеракционизъм* на реалността (документалният поток) и съзнанието (на *субекта – адресата – библиотекаря*, който търси, установява и разпространява информация).

IV. II. Траектория на кристализация на образователния локус

Библиотечни курсове към Върховния читалищен съюз (ВЧС) се водят от 20-те години на XX в. от Стоян Аргиров (1870–1939) и Ячо Хлебаров (1887–1951). Лектор в тези курсове е и Васил Класанов (1880–1950), който слуша лекции по библиотекознание при С. Аргиров и е един от близките му сътрудници (каквото е и на проф. Иван Шишманов, 1862–1928). В СУ библиотековедски дисциплини се преподават от 1924 г.: библиотекознание от С. Аргиров в периода 1924–1935 г.; библиотекознание и библиография от Н. Михов през 1940–1941 г. и от Т. Боров в годините от 1943-та до 1969-та година.

IV. II. I. 1948: ББИ (Архивистика)

През 1948 г. се провежда първата специализация за библиотекари у нас към ББИ, където се изучава предмет *архивистика*, воден от патриарха на българската архивистика И. Дуйчев. Запознат с библиотеките и архивите у нас и чужбина^{***}, възпитаникът на СУ (1928–1932) и на историците професори В. Златарски (1866–1935), П. Бицилли (1879–1953), П. Ников (1884–1938) и П. Мутафчиев (1883–1943) като студент е привлечен от проф. Т. Боров за сътрудник на сп. „Българска книга“ и от ректора на СУ проф. Б. Филов (1933–1945) за библиотекар на Семинара по българска история към Историческия институт при Историко-филологическия факултет. Специализирал в Рим – във Ватиканските: Апостолическа библиотека (Biblioteca Apostolica Vaticana, 1448–) и Тайния архив (Archivio Apostolico Vaticano, 1612–), той завършва Римския университет (Università degli Studi di Roma La Sapienza, 1303–) и Ватиканската школа по палеография, дипломатика и архивистика (Scuola Vaticana di Paleografia, Diplomatica e Archivistica, 1884–) и под ръко-

^{***} Женева и Лозана – Швейцария (1928), Рим, Падуа – Италия и Ватикана, (1932–1936), Мюнхен – Германия (1940–1941) Както и Гърция, Света гора, Турция, Македония, Тракия (30-те–40-те г. на XX в.).

водството на византолога проф. Силвио Меркати (Silvio Mercati, 1877–1963) защитава докторат.

Аналогично на ББИ и учителите си, И. Дуйчев в основополагащите „Лекции по архивистика“ (1950) следва емблематичната за архивното дело френска национална Школа на хартите (École des chartes, 1821–) в Сорбоната (la Sorbonne, 1257–) – най-старата архивна образователна институция в света с най-висок статут на държавно учреждение****. Школата е еталон за системното единство *палеография – дипломатика – библиография – библиотечна класификация – сфрагистика – нумизматика – филология – историческа география – археология*. В нея между 1930-та и 1960-та година се обучават библиотекарите от най-висока класа – архитекти на културните изразения на информационния бум на XX–XXI век. След 1992 г. се въвеждат новите информационни технологии, а след 2010 г. и научните изследвания по дигитализацията на културното наследство по библиотечен принцип на универсална когнитивна основа.

След полагането основите на модерното образование по архивистика в България от Т. Боров и И. Дуйчев през 1949 г. се провежда първото Национално съвещание по архивистика, организирано от Архивния институт на БАН, обслужващ монистичната идеология на държавата, което заставя Т. Боров да търси нов път за библиотечно-информационното образование.

Форми на библиотечна квалификация извън ББИ от 1949 г. са курсовете към Националната библиотека за среднисти и висшисти (с продължителност 1, 3 или 6 месеца), а преподавателите в тях са от Държавния библиотекарски институт (ДБИ), СУ Централната библиотека на БАН, Централния институт за научно-техническа информация.

IV. II. II. 1950: ДБИ (Библиография)

Днес съществуващата катедра „Библиотечни науки“***** към Университета по библиотекознание и информационни технологии (УниБИТ) посрещна своята 70-годишнина през 2020 г. УниБИТ е *първото специализирано учебно и научноизследователско звено* в библиотечно-информационното образование на България, към което Т. Боров насочва своя когнитивен педаго-

**** Замислена при император Наполеон (Napoléon I, 1769–1821) и осъществена при крал Людовик XVIII (Louis XVIII, 1755–1824), тя е вградена в теорията и практиката на бенедиктинския орден Свети Мор (Ordre de Saint-Maur). Първите професори са свещеникът-архивист Пиер Лепин (Pierre Lespine, 1757–1831) и археологът Жак-Жозеф Шамполион (Jacques-Joseph Champollion, 1778–1867), брат на езиковеда, разчел египетските йероглифи.

***** От 2022 г. с това название; в год. и др. назв.: „Библиография“ (1964–1992), „Библиография и научна информация“ (1992–1997), „Библиотекознание“ (1968–1997), „Библиотекознание и библиография“ (1998–2008), „Библиотечни науки“ (2008–2018), „Библиотекознание и библиография“ (2019–2022).

гически проект. Това звено възниква на 1 ноември 1950 г. като ДБИ***** и най-напред се ръководи от известния библиотековед, брат на Т. Боров – Ценко Цветанов (1904–1960). Веднага със създаването си ДБИ кани Т. Боров за хоноруван преподавател по специалните дисциплини. Към него – живия класик на библиотечно-библиографското дело е отправена и молбата още през първата учебна 1950/1951 г. той сам да предложи тези дисциплини. И Т. Боров прави техен проекто-план, предназначен за зимния семестър на учебната 1951/1952 г., както и план за заседание за Катедра по библиография, за което свидетелства архивът на Т. Боров, съдейки по който Т. Боров ратува за Института като *висше училище*. И като се убеждава, че ДБИ ще има статут на *полу-висш* институт, Т. Боров разработва идеята си за създаване на специалност и Катедра „Архивистика“ в СУ (вж: по-долу). Цели пет и половина десетилетия ще бъдат необходими на *обществения* интелект, за да стане възможно през 2004 г. архитектът на информационната среда без граници от постнекласическата реалност Стоян Денчев (1953–) *да отстои, осъществи и завещае* на потомците ДБИ – ИБД – ПИБД – КБД – КБИТ през 2004 г. като *висше училище* – СВУБИТ, и още след едно друго половин десетилетие, през 2010 г. – като университет – УниБИТ.

IV. II. III. 1952: СУ (Архивистика)

В СУ на 28.V.1952 г. се открива специалност и Катедра „Архивистика“, за които на 23 юли за щатен преподавател е назначен Т. Боров, а И. Дуйчев е отхвърлен по политически причини. През 1953 г. се създава специалност „Библиотекознание и библиография“ към Катедрата, която през 1954 г. се нарича „Библиотекознание и архивистика“, а на 9.III.1955 г. е преименувана в „Библиотекознание и библиография“. От 13.X.1954 г. специалност „Архивистика“ става специализация. От 9.III.1955 такава е и специалността „Библиотекознание и библиография“. През 1959 г. специализацията по архивистика преминава в други катедри на специалност „История“ във Философско-историческия факултет.

IV. II. IV. 1954: СУ (Библиотекознание и библиография)

Специалност „Библиотекознание и библиография“ в СУ се открива от началото на учебната 1954/1955 година.

Пет години след създаването на ДБИ по инициатива на Т. Боров се учредява едноименната Катедра в СУ (днес „Библиотекознание, научна информа-

***** В год. и др. назв.: Институт по библиотечно дело – ИБД (1989–1992), Полувисш институт по библиотечно дело – ПИБД (1993–1997), Колеж по библиотечно дело – КБД и Колеж по библиотекознание и информационни технологии – КБИТ (1998–2003), Специализирано висше училище по библиотекознание и информационни технологии – СВУБИТ (2004–2009), УниБИТ от 2010 г.

ция и културна политика“). Тази катедра просъществува като *отделна специалност* само две години и възвръща своята самостоятелност едва 40 години по-късно.

Ликвидиран е през 1963 г. и емблематичният ББИ поради чисто конюнктурни съображения на идеологемата.

Но следва да отчитаме, че през 1953 г. в СУ първоначално е основана Катедра „Архивистика“ (виж по-горе), в която се преподава дисциплина „Библиотекознание и библиография“ (от 1955 г.).

В създадената към Университета през 1953 г. специализирана катедра първоначално студентите се обучават в *самостоятелна специалност*, а впоследствие обучението се извършва под формата на *втора специалност*, придобивана успоредно с *основната*, а и чрез *следдипломна квалификация*. През 1986 г. катедра „Библиотекознание, научна информация, културна политика“ е включена в Центъра по културознание на СУ.

През 1992 г. е създадена Катедра „Библиотекознание, библиография и научна информация“ към Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“.

От учебната 1993/1994 г. във Философския факултет на СУ е създадена *самостоятелна специалност* „Библиотечно-информационни дейности“ (БИД) с петгодишен срок за редовно обучение и тригодишен срок за задочно обучение (само за завършилите полувисше образование в Института по библиотечно дело). Скоро специалност БИД е преименувана в специалност „Библиотечно-информационни науки“ (БИН), като новото наименование е в съответствие с възприето в международната университетска практика.

От учебната 2006/2007 г. досега в специалност БИН се осъществява прием в *редовна и задочна форма на обучение* (след завършено средно образование и за срок на обучение 4 години) в една *бакалавърска* [от акад. 2018/2019 г. – две, с новооткритата „Публични информационни системи“ – бел. ред.] и три [четири – бел. ред.] *магистърски* програми, както и за придобиване на *образователна и научна степен „доктор“*. По този начин специалността „Библиотечно-информационни науки“ се поддържа от катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“.

IV. III. Компаративистична виталност: Безкрайност на пътя

Концепцията на Т. Боров за библиотечно-информационното образование издържа на проверката на най-точния съдник – времето, установявано и особено актуално и в научен, и в професионално-етичен план в постмодерното настояще.

Съвременната реалност поднася букет от универсални подходи на хуманитаристиката за библиотечно-информационно образование от най-висока проба – интегрално осмисляне и интерпретиране на информатизацията

чрез библиографията, документалистиката, архивистиката, информатиката, информационните технологии. И тези подходи са в унисон с мисленето на българския архитект на планетарната библио-инфо-ноосфера. Достатъчно е да се позовем на най-значимите научни трудове на постмодерната некластическа парадигма на библио-инфо-ноосферата от последните години: „*Въведение в информационната наука*“ (2013) на професора по информационни и библиотечни науки в Сити университет в Лондон (City University London) Дейвид Баудън (D. Bawden, 1952–) и неговия съавтор Лин Робинсън (L. Robinson)³; „*Справочно-информационни служби: Въведение*“ (2011) на почетния доцент по библиотекознание в Университета на Илинойс, Чикаго (University of Illinois at Chicago) – Ричард Боп (R. E. Bopp, 1944–2011) и на професора по библиотекознание от същия университет Линда Смит (Linda Smith, 1949–)⁴; „*Хуманитарното информационно търсене*“ (2010) на професора по информационни науки в Университета Куинс, Белфаст, Англия (The Queen’s University of Belfast) – Джулиан Уорнър (J. Warner, 1955–)⁵; „*Ново въведение в библиографията*“ (2009) на библиографа и библиотекар в Кеймбриджския университет (University of Cambridge) – Филип Гескъл (Ph. Gaskell, 1926–2001)⁶; „*За търсенето: хуманитарното формиране на знанието посредством библиотечната и информационната наука*“ (2007) на доктора на информационните и библиотечните науки от Калифорнийския университет в Бъркли (University of California at Berkeley) Алън Конрад (All. Konrad)⁷; „*Теория на документа*“ (2009) на професора по документология в Университета на Тромсьо, Норвегия (University of Tromsø, Norway) – Нилс Лунд (N. W. Lund)⁸.

Особено внимание в този кръг от уникални приноси към методологията и практиката на информатизацията заслужава и трудът: „*Най-старата архивна наука: първите учебници по архивистика на Якоб фон Раминген (1571) и Балдасаре Бонифачо (1632)*“ (2013) на учения – библиограф и архивист от

³ **Bawden, David, Lyn, Robinson.** *Introduction to information science*. Chicago: Neal-Schuman Publish., 2013. 384 p.

⁴ **Bopp, Richard E., Smith, Linda C.** *Reference and Information Services: An Introduction*. Englewood, Colo: Libraries Unlimited, 2011. 743 p.

⁵ **Warner, Julian.** *Human information retrieval*. Cambridge (Mass.): The MIT Press, 2010. 200 p.

⁶ **Gaskell, Philip.** *A New Introduction to Bibliography*. New Castle, Delaware & Winchester: Oak Knoll Press & St. Paul’s Bibliographies, 2009. 462 p.

⁷ **Konrad, Allan.** *On inquiry: Human concept formation and construction of meaning through library and information science intermediation*. Ph.D. dissertation. University of California, Berkeley, 2007. 853 p. [Viewed 23.04.2023]. Available from: <http://escholarship.org/uc/item/1s76b6hp>

⁸ **Lund, Niels Windfeld.** *Document Theory*. In: *Annual Review of Information Science and Technology* (in USA). 2009, N 43, p. 399–432.

Националният архив на Норвегия (National Archives of Norway) Тор Вайдлинг (T. Weidling, 1957–)⁹.

Континуумът на библиотечно-образователното и информационното планетарно пространство на информатизацията е забележителен в гледището на Т. Боров, и той е в унисон с вижданията на цитираните изследователи, което е в съзвучие и с най-модерните съвременни платформи на ЮНЕСКО¹⁰.

Сто години след германския художник реалист, създал през 1850 г. своята творба „Библиотекарят“ К. Шпицвег (C. Spitzweg, 1808–1885), през 1943 г. Т. Боров издига глас за *самостоятелност* на професията на библиотекаря – „нов библиотекар“, чиято особеност е „да се раздава, да работи по-скоро за *другите*, отколкото за себе си“, защото същността на библиотечно-информационното дело е *да отдава, да разпръсква* като ноосферата (а не да е за „себе си“) [подчерт. в цитатите са на А. К.]: „Какъв е образът на днешния библиотекар, какво е характерно за неговата външност или за неговата обстановка? – риторично пита Т. Боров и продължава с усиливащ се от технологичната мембрана на ХХІ в. глас, формулирайки отговора – Не знам дали може да се каже. Затова пък толкова повече е ясно какво трябва да представлява той като психологически тип: човек, който е в състояние да внася ред в *хаотичното многообразие* на днешния научен живот [...]. В Западна Европа и в Америка тия нови библиотекарите вече доказаха, че са в състояние да задоволят изискванията, които животът слага пред съвременната библиотека, да я направи жив организъм и деен институт за изследване и културен възход.“¹¹

Познавач на библиотеките по света, и особено на тези от Западна Европа и по специално в Германия, както и на изискванията, които стоят пред „новия библиотекар“, свързан с произтичащите задачи за библиотеката в началото на *информационния бум*, който е *нов по отношение* на библиотекаря на К. Шпицвег, – Т. Боров няма илюзии за реалното състояние на библиотекаря: „Трябва да признаем обаче, че въпреки отдавнашното вече преодоляване на библиотекаря à la Шпицвег, понятията за задачата на съвременната библиотека и значи – за работата на библиотекаря в нея – все още не са изяснени за мнозина – и в Западна Европа. Библиотеките често са страдали от това

⁹ **Weidling**, Tor. *Den äldsta arkivläran: Jacob von Rammingens båda läroböcker i registraturoch arkivskötsel från 1571, samt en monografi om arkiv från 1632 av Baldassare Bonifacio* [The oldest archival science: Jacob von Rammingen's two manuals of registry and archival management from 1571, and a monography on archives from 1632 by Baldassare Bonifacio]. In: *Scandinavian Journal of History* (in Swedish), 38, 2013, N 2, pp. 270–271.

¹⁰ **UNESCO**. *Guidelines on the development of open educational resources policies* [online]. [Paris]: © UNESCO and Commonwealth of Learning, 2019. 102 p. [Viewed 24.04.2023]. Available from: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000371129>.

¹¹ **Боров**, Тодор. От библиотекар на Шпицвег до съвременния библиотекар: Встъпителна лекция четена на 12.04.1943 г. в СУ. В: **Боров**, Т. *Живот с книги: 1942–1972*. София, 1973, с. 105–118.

непознаване на тяхната работа, още по-често от подценяването на тяхното значение“¹².

Т. Боров надхвърля обхвата и отражението на своето настояще – класическото време на „новия библиотекар“, и дори хвърля мост към днешното *некласическо* време на постнекласическия библиотекар – с обобщението: „Във всеки случай тук проблемите излизат извън рамките на библиотекарската професия – отраженията на нашите днешни гледища по този въпрос ще се почувстват едва в *бъдещата наука*“¹³.

С усет за „бъдещата наука“ Т. Боров хвърля мост към постмодерната *не-класическа* парадигма на познание (на „постмодерния библиотекар“). В нея живеем днес ние – неговите последователи. И вникваме в осмислянето ѝ като *ретикуларна многообразна и многостепенна свързаност* между нещата, където всеки отива *там*, където *иска* и *може* – *в съответствие с разбиранията си*, – *менталност*, която е провъзгласена от Т. Боров.

И в тази връзка, както се вглеждаме в един или друг значим юбилей – каквито са и отбелязваният днес, и отминалите наскоро (120-год. от рождението на проф. Т. Боров – 30 януари 1901); 80-год. от основаването на ББИ (22 март 1941); 70-год. от придобиването на статута „държавна“ на Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ (23 януари 1950); 70-год. от създаването на ДБИ (1 ноември 1950), – в духа на холистичното мислене на проф. Т. Боров, *консолидиращо частите на всяко разделяне в семиологично цяло: навсякъде, където е възможно, да бъде приложена идеята за библиотечно-информационното образование на България, осъзнаваме аксиологията на когнитологичния проблем*. Време е да преодолеем съсредоточаването върху частности, локуси и демаркационни линии. Настъпил е моментът да проумеем отживялостта на разделянето, защото то, погледнато ретикуларно, е *онтологична* проекция на обединението и компаративистичното сближаване. Подобно мислене ни посочва близката на Т. Боров менталност на Л. ван Бетовен (L. van Beethoven) „Ода на радостта“ с текст на: Й. Фр. Шилер (J. Chr. Fr. von Schiller), която ни приканва да си подадем ръце, да станем братя, щом „радостта, това дете на рая, повее с крилото си“ (прев. Асен Разцветников): „*Alle Menschen werden Brüder*“.

ЦИТИРАНИ ИЗТОЧНИЦИ:

Боров, Тодор. Библиотечна наука. В: *Годишник на Българския библиографски институт*, Т. 1 (1945–1946), 1948, с. 307.

Боров, Тодор. От библиотекаря на Шпицвег до съвременния библиотекар: Встъпителна лекция четена на 12.04.1943 г. в СУ. В: **Боров**, Т. *Живот с книги: 1942–1972*. София, 1973, с. 105–118.

¹² Пак там, с. 116–117.

¹³ Пак там, с. 117.

- Боров**, Тодор. Сито за книгите. В: *Развигор*, 8, Бр. 1, 30 ян. 1937, с. 12.
- Bawden**, David, **Lyn**, Robinson. *Introduction to information science*. Chicago: Neal-Schuman Publish., 2013. 384 p. ISBN 9781783300761.
- Bopp**, Richard E., **Smith**, Linda C. *Reference and Information Services: An Introduction*. Englewood, Colo: Libraries Unlimited, 2011. 743 p. ISBN 978-1591583745.
- Gaskell**, Philip. *A New Introduction to Bibliography*. New Castle, Delaware & Winchester: Oak Knoll Press & St. Paul's Bibliographies, 2009. 462 p. ISBN 978-1884718137.
- Konrad**, Allan. *On inquiry: Human concept formation and construction of meaning through library and information science intermediation*. Ph.D. dissertation. University of California, Berkeley, 2007. 853 p. [Viewed 23.01.2020]. Available from: <http://escholarship.org/uc/item/1s76b6hp>
- Lund**, Niels Windfeld. Document Theory. In: *Annual Review of Information Science and Technology*, 2009, no 43, p. 399–432. ISSN 1550-8382.
- UNESCO**. *Guidelines on the development of open educational resources policies* [online]. [Paris]: © UNESCO and Commonwealth of Learning, 2019. 102 p. [Viewed 24.04.2023]. Available from: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000371129>
- Warner**, Julian. *Human information retrieval*. Cambridge (Mass.): The MIT Press, 2010. 200 p. ISBN 9780262259262.
- Weidling**, Tor. Den äldsta arkivläran: Jacob von Rammingens båda läroböcker i registraturoch arkivskötsel från 1571, samt en monografi om arkiv från 1632 av Baldassare Bonifacio [The oldest archival science: Jacob von Rammingen's two manuals of registry and archival management from 1571, and a monography on archives from 1632 by Baldassare Bonifacio]. In: *Scandinavian Journal of History (in Swedish)*, 38, 2013, no 2, pp. 270–271. ISSN 0346-8755. DOI:10.1080/03468755.2013.776405.

REFERENCES:

- Borov**, Todor. Bibliotechna nauka. V: *Godishnik na Balgarskia bibliografski institut*, t. 1 (1945–1946), 1948, s. 307.
- Borov**, Todor. Ot bibliotekarya na Shpitsveg do savremennia bibliotekar: Vstapitelna lektisia chetena na 12.04.1943 g. v SU. V: Borov, T. *Zhivot s knigi: 1942–1972*. Sofia, 1973, s. 105–118.
- Borov**, Todor. Sito za knigite. V: *Razvigor*, 8, Br. 1, 30 yan. 1937, s. 12.
- Bawden**, David, **Lyn**, Robinson. *Introduction to information science*. Chicago: Neal-Schuman Publish., 2013. 384 p. ISBN 9781783300761.
- Bopp**, Richard E., **Smith**, Linda C. *Reference and Information Services: An Introduction*. Englewood, Colo: Libraries Unlimited, 2011. 743 p. ISBN 978-1591583745.
- Gaskell**, Philip. *A New Introduction to Bibliography*. New Castle, Delaware & Winchester: Oak Knoll Press & St. Paul's Bibliographies, 2009. 462 p. ISBN 978-1884718137.
- Konrad**, Allan. *On inquiry: Human concept formation and construction of meaning through library and information science intermediation*. Ph.D. dissertation. University of California, Berkeley, 2007. 853 p. [Viewed 23.01.2020]. Available from: <http://escholarship.org/uc/item/1s76b6hp>
- Lund**, Niels Windfeld. Document Theory. In: *Annual Review of Information Science and Technology (in USA)*, 2009, no 43, p. 399–432. ISSN 1550-8382.
- UNESCO**. *Guidelines on the development of open educational resources policies* [on-

- line]. [Paris]: © UNESCO and Commonwealth of Learning, 2019. 102 p. [Viewed 24.04.2023]. Available from: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000371129>
- Warner**, Julian. *Human information retrieval*. Cambridge (Mass.): The MIT Press, 2010. 200 p. ISBN 9780262259262.
- Weidling**, Tor. Den äldsta arkivläran: Jacob von Rammingens båda läroböcker i registraturoch arkivskötsel från 1571, samt en monografi om arkiv från 1632 av Baldassare Bonifacio [The oldest archival science: Jacob von Rammingen's two manuals of registry and archival management from 1571, and a monography on archives from 1632 by Baldassare Bonifacio]. In: *Scandinavian Journal of History (in Swedish)*, 38, 2013, no 2, p. 270–271. ISSN 0346-8755. DOI:10.1080/03468755.2013.776405.